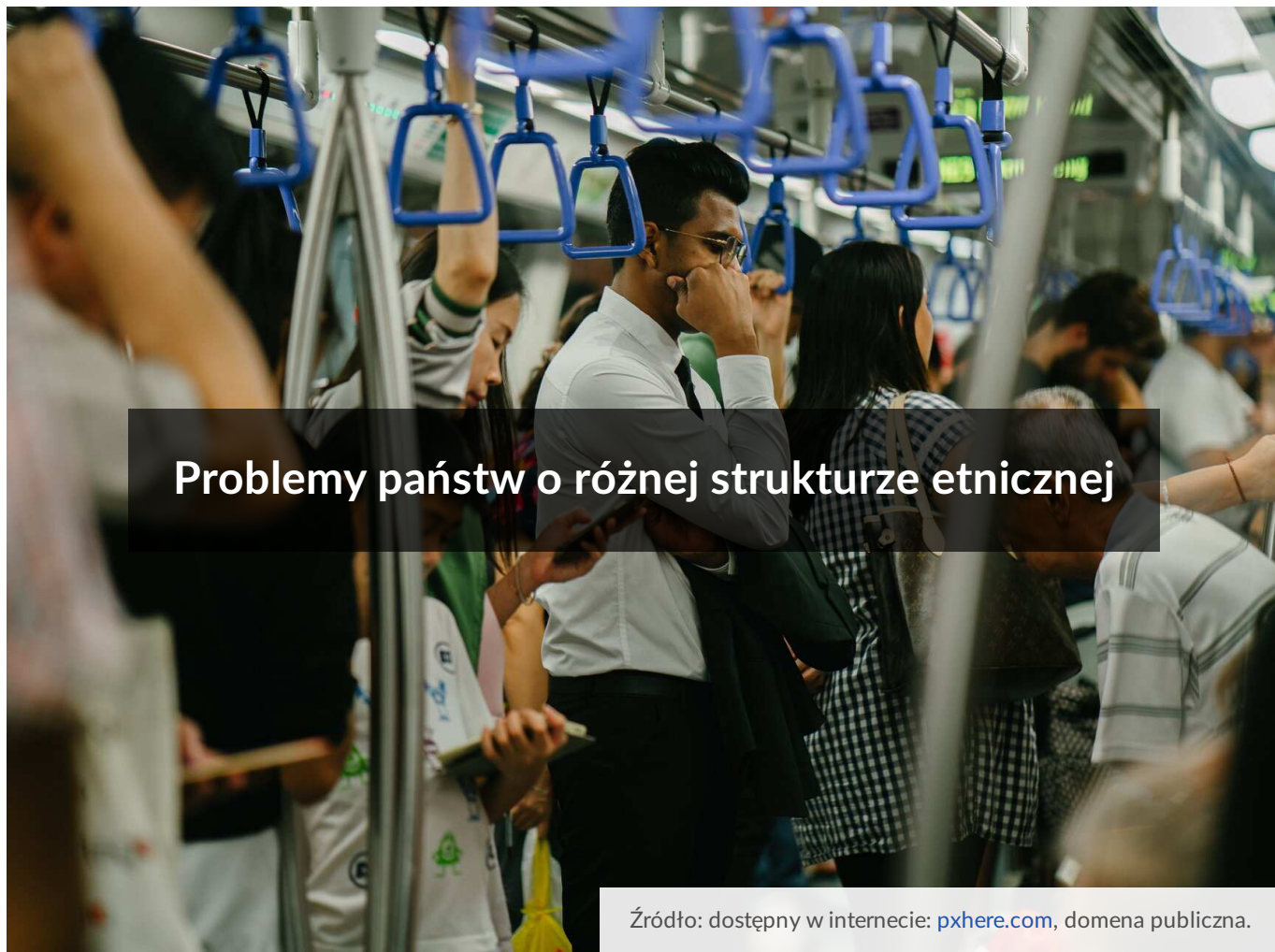

Problemy państw o różnej strukturze etnicznej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Problemy państw o różnej strukturze etnicznej

Źródło: dostępny w internecie: pxhere.com, domena publiczna.

Struktura etniczna związana jest najczęściej z pojęciem narodu. Oznacza wspólne dziedzictwo kulturowe, językowe i społeczne. Kraje o jednolitej strukturze etnicznej (jak np. Polska lub Portugalia) kontrastują z krajami zróżnicowanymi etnicznie – wielonarodowościowymi (jak np. Rosja, Nigeria i Chiny).

Jaki jest wpływ zróżnicowania etnicznego na funkcjonowanie państw? Czy prowadzi ono jedynie do powstawania kolejnych problemów? Czy zróżnicowanie religijne prowadzi nieuchronnie do destabilizacji i powtarzających się wojen? Czy dobrym rozwiązaniem kwestii językowych w tak zróżnicowanych państwach jest wprowadzenie języka urzędowego? Czy można powiedzieć, że najdłuższe i wyniszczające konflikty dotyczą właśnie państw wielonarodowościowych?

Twoje cele

- Zdefiniujesz pojęcie struktury etnicznej (zwartości socjoetnicznej) państwa.
- Dokonasz analizy wybranych problemów państw o różnej strukturze etnicznej (zwartości socjoetnicznej).
- Opisziesz na przykładzie wprowadzenia języka urzędowego przykłady działań zmierzających do zniwelowania problemów etnicznych.

Przeczytaj

Mniejszości narodowe i mniejszości etniczne

Naród jest najwyższą znaną w geografii formą integracji społeczności – jest to trwała wspólnota ludzka wytworzona na podstawie wspólnoty losów, historii, kultury, języka, terytorium i życia ekonomicznego. Przynależność do określonego narodu, grupy językowej, wspólna przeszłość, obrzędy, składają się na zróżnicowanie etniczne ludności.

Źródło: na podstawie Encyklopedii PWN.

Według Organizacji Narodów Zjednoczonych obecnie na świecie jest 195 państw, zamieszkiwanych przez 223 narody. Są narody, które mają jeden wspólny język, są także narody wielojęzyczne, takie jak naród kanadyjski, szwajcarski czy belgijski. Przedstawiciele każdego narodu łączy także kultura i historia związana z określonym terytorium. W Stanach Zjednoczonych z wielu grup zróżnicowanych etnicznie i zachowujących własną odrębność powstał naród amerykański. Jednak czynnik jedności terytorialnej nie jest niezbędny, np. wśród Kurdów poczucie narodowej odrębności i wspólnoty przetrwało, pomimo że od dawna mieszkają w różnych krajach i na różnych kontynentach. Wynika z tego, że istnieją narody bez państw. Przez długi czas takim narodem byli Żydzi, którzy dopiero po drugiej wojnie światowej ponownie zamieszkali w Izraelu. Wielu Żydów wciąż zamieszkuje w różnych regionach świata, m.in. w USA. Obecnie do narodów bez państw należą m.in. Kurdowie, Tybetańczycy, Tatarzy i Ujgurzy.

Zbliżonym do narodu, ale niedającym podstaw do utworzenia odrębnego państwa, jest pojęcie grupy etnicznej. Jej członkowie różnią się od społeczności otaczającej. Mają własną kulturę, zwyczaje, czasem inne wierzenia, lokalną gwarę lub dialekt. Najczęściej naród od grupy etnicznej różni brak własnego języka (ale nie jest to kryterium jednoznaczne).

Podsumowując różnice:

- jeżeli w obrębie jednego państwa zamieszkują przedstawiciele innych państw, które mają m.in. własny język, tradycje, historię – wtedy mówimy o **mniejszości narodowej** (np. Polacy na Litwie);
- grupa cechująca się odrębnością, np. językową, ale niemająca swojego macierzystego państwa, nazywana jest **mniejszością etniczną** (np. Lemkowie i Romowie w Polsce, Baskowie w Hiszpanii).

Wskaźnik zwartości socjoetnicznej – państwa wielonarodowe i jednonarodowe

Państwa dzielimy według kryterium zwartości socjoetnicznej na kraje o wysokiej, średniej i niskiej zwartości struktury narodowościowej i etnicznej. Państwa o niskim stopniu zwartości socjoetnicznej to kraje wielonarodowe. Państwa pozbawione (lub o marginalnej roli) mniejszości to państwa jednolite narodowościowo – homogeniczne, czyli o wysokiej zwartości socjoetnicznej.

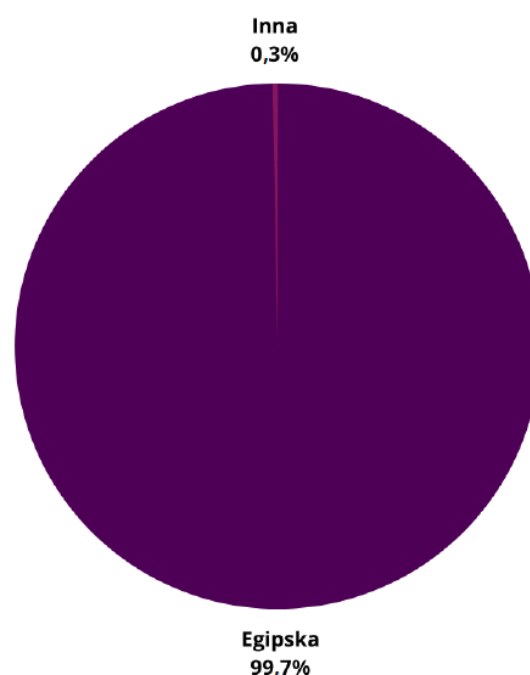
Ważne!

Zróżnicowanie struktury narodowościowej i etnicznej wpływa na poziom zwartości socjoetnicznej (im większe zróżnicowanie, tym mniejsza zwartość).

Kraje o wysokim stopniu zwartości socjoetnicznej (gdzie liczebność jednej grupy etnicznej to ponad 90% mieszkańców państwa) to np.: Albania, Portugalia, Grecja, Polska, Norwegia, Argentyna, Egipt. W wielu europejskich państwach jednonarodowych mieszkają grupy etniczne mające odrębny język i kulturę, ale nie są one zbyt liczne.

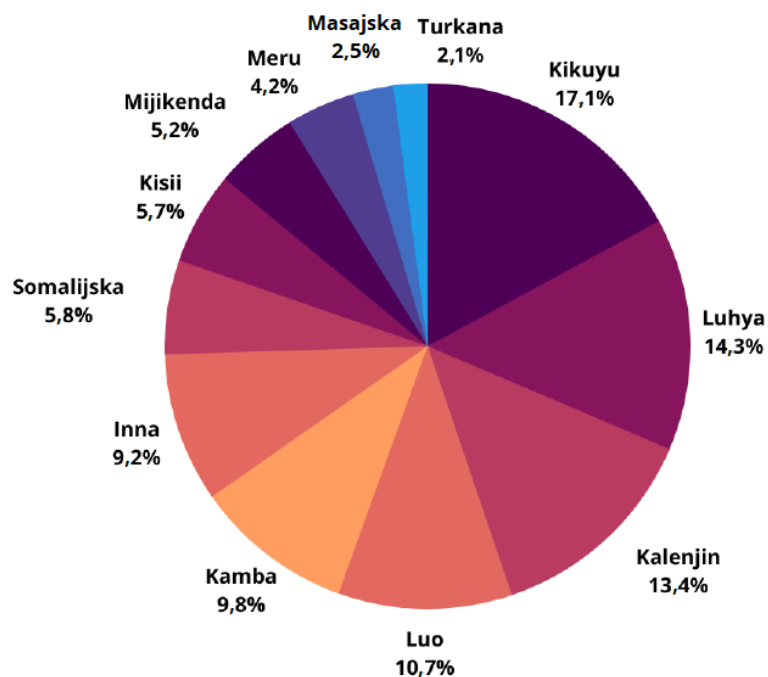
O średniej zwartości socjoetnicznej (gdzie jedna z grup etnicznych to od 60% do 90% mieszkańców państwa) mówimy w krajach takich jak np.: Wielka Brytania, Słowenia, Macedonia Północna, RPA, Brazylia, Kolumbia.

Niską zwartość socjoetniczną (gdzie żadna z grup etnicznych nie stanowi 60% mieszkańców państwa) odnotować można np. w Belgii, Bośni i Hercegowinie, Szwajcarii, Rosji, Zambii, Kenii, Paragwaju. Szczególnym przykładem państwa wielonarodowego jest Federacja Rosyjska: dominującą grupą są tam Rosjanie, ale oprócz nich występuje kilkanaście odrębnych grup narodowościowych, a także dziesiątki grup etnicznych. Takie państwa należy uznać za wielonarodowe.

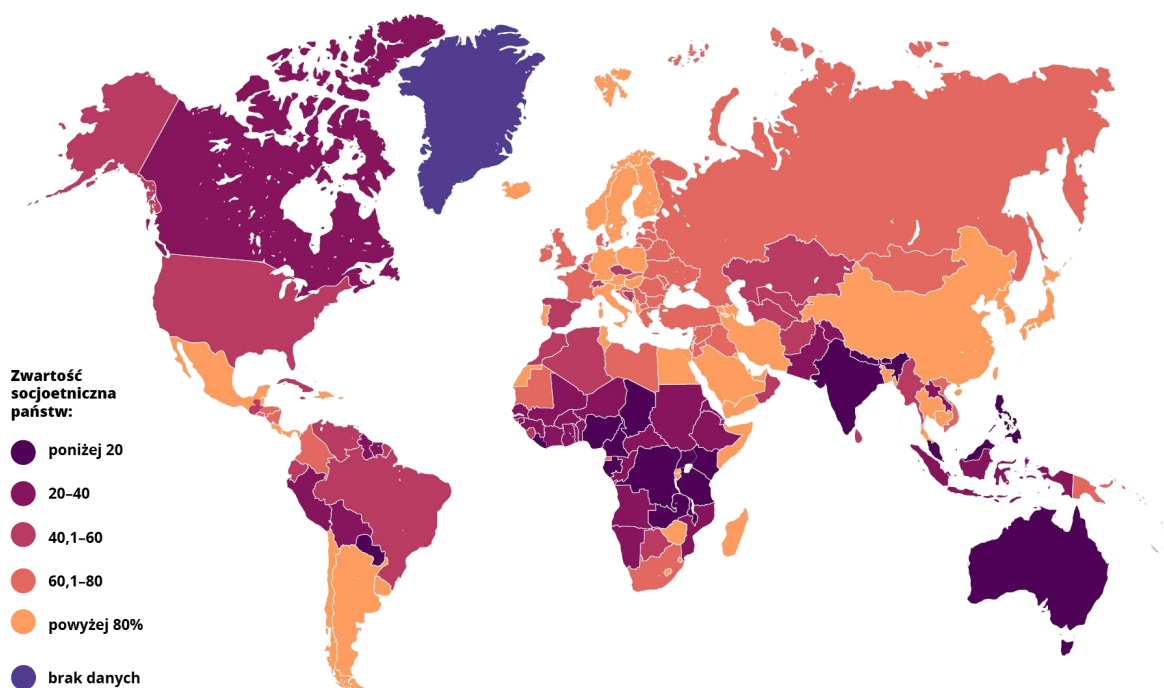
Egipt – kraj jednolity narodowościowo

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie geografia24.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

Kenia – kraj wielonarodowy

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie geografia24.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

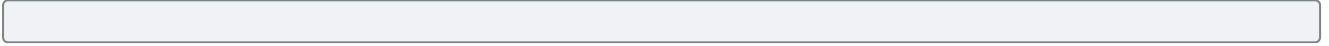

Zwartość socjoetniczna państw świata

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie T. Rachwał, W. Kilar, *Oblicza geografii 2. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum, zakres rozszerzony*, Nowa Era, Warszawa 2020, s. 81, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 1

Przeanalizuj powyższą mapę. Wyjaśnij, dlaczego większość państw Afryki cechuje się niską zwartością socjoetniczną.

Zalety i zagrożenia wynikające ze zróżnicowania struktury socjoetnicznej

Problemy wynikające z napięć społecznych wokół mniejszości narodowych czy etnicznych nie dotyczą państw jednolitych narodowościowo. Mają je kraje zróżnicowane etnicznie, wielonarodowościowe. Grupa dominująca (lub uznająca się za wiodącą) często zwalcza mniejszości – nie tylko ich dążenia niepodległościowe, ale również te, które wskazywałyby na chęć uzyskania równouprawnienia albo reprezentacji politycznej np. w rządzie.

Państwa wielonarodowe o wiele lepiej radzą sobie z migrantami i ich dostosowaniem do życia w swoim społeczeństwie. Państwa jednorodne mogą mieć problem z koniecznością adaptacji ludności napływowej oraz nauczania się wspólnego życia w jednym kraju z migrantami.

Przykładowe zalety wynikające ze zróżnicowania struktury socjoetnicznej:

- bogatsza kultura,
- zróżnicowana kuchnia,
- większa tolerancja dla odmienności,
- bardziej zróżnicowany rozwój usług dostosowanych do różnych nacji.

Przykładowe zagrożenia związane ze zróżnicowaną strukturą socjoetniczną:

- napięcia społeczne wokół mniejszości,
- dyskryminacja, prześladowanie mniejszości,
- ryzyko wojen domowych i pogromów ludności,
- trudności w ujednoliceniu administracji publicznej,
- dążenia niepodległościowe i ryzyko rozpadu państwa,
- powstawanie izolowanych dzielnic określonych **narodowości** (gettoizacja),
- czasami problemy z ustanowieniem języka urzędowego i nauczanego w szkole,
- częstsze problemy z ustanowieniem jednolitego prawa, np. wobec różnych zwyczajów i religii.

Słownik

mniejszość etniczna

społeczności etniczne trwale zamieszkujące pewne terytorium (zwłaszcza państwa), różniące się od większości jego mieszkańców lub od społeczności panującej politycznie cechą lub cechami, które powodują uznawanie ich w świadomości społecznej za odmienne, a w stosunkach społecznych wywołują nieraz dyskryminację; cechami takimi są kultura, świadomość narodowa, pochodzenie, religia, język; mniejszość etniczna nigdy nie posiadała i nie posiada własnego państwa

Źródło: [Encyklopedia PWN](#)

mniejszość narodowa

grupa ludności danego państwa różniąca się od większości jego mieszkańców przynależnością narodową, językiem ojczystym, kulturą

narodowość

subiektywnie odczuwane przez ludzi poczucie więzi z określoną grupą etniczną

naród

zbiorowość ludzi wyróżniająca się wspólną świadomością narodową, czyli poczuciem przynależności do wspólnoty definiowanej aktualnie jako naród

Źródło: [Encyklopedia PWN](#)

Film edukacyjny

Zapoznaj się z filmem i wykonaj polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DMXt7x1LV>

Problemy państw o różnej strukturze etnicznej

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o.

Film przedstawia problemy państw o różnej strukturze etnicznej.

Polecenie 1

Na podstawie filmu wyjaśnij pojęcie etniczności.

Polecenie 2

Jakie modele integracji społecznej stosują kraje o dużej różnorodności etnicznej? Wyjaśnij krótko, na czym dany model polega.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Państwa środkowej Afryki odznaczają się małą zwartością socjoetniczną, czyli

☐

zamieszkują je przedstawiciele dwóch grup etnicznych, z których jedna wyraźnie dominuje.

☐

zamieszkują je przedstawiciele wielu grup etnicznych.

☐

kraje te wykazują małe zróżnicowanie narodowościowe.

☐

zamieszkują je przedstawiciele głównie jednej grupy etnicznej.

Ćwiczenie 2

Przyporządkuj podane mniejszości do grup mniejszości narodowych i etnicznych.

Mniejszości narodowe

Białorusini w Polsce

Turcy w Bułgarii

Ujgurzy w Chinach

Mniejszości etniczne

Baskowie w Hiszpanii

Łemkowie w Polsce

Hindusi w Irlandii

Ormianie w Turcji

Tatarzy w Polsce

Polacy na Litwie

Ćwiczenie 3

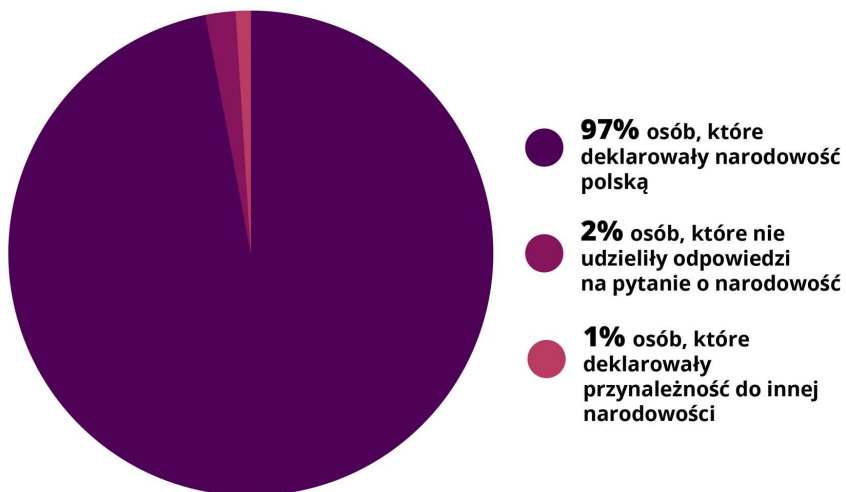
Oceń, czy poniższe stwierdzenia są prawdziwe czy fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Polska należy do państw o niskiej zwartości socjoetnicznej.	☐	☐
Najliczniej reprezentowaną grupą mniejszości narodowych w Polsce są Łemkowie.	☐	☐
Na świecie współcześnie nie ma państwa zamieszkiwanego wyłącznie przez jeden naród.	☐	☐
Państwo homogeniczne to państwo, w którym mniejszości narodowe stanowią duży odsetek mieszkańców.	☐	☐

Wstaw poprawne uzupełnienie zdań.

Struktura narodowościowa społeczeństwa polskiego

Struktura narodowościowa społeczeństwa polskiego (2018)

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Przed II wojną światową Polska miała zwartość socjoetniczną.

Współcześnie Polska należy do krajów o zwartości socjoetnicznej.

Najliczniejszą mniejszością narodowościową w przedwojennej Polsce byli .

wysokiej

niskiej

niską

Ukraińcy

wysoką

Białorusini

Ćwiczenie 5

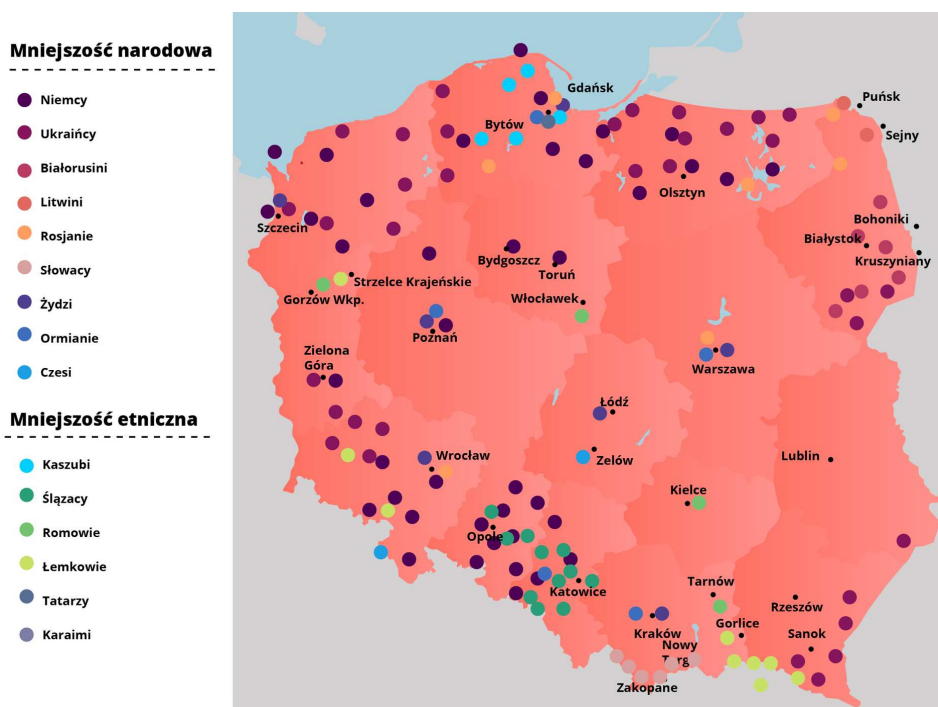

Silne zróżnicowanie narodowościowe oraz językowe może wywoływać konflikty i rozwijać tendencje separatystyczne. Wyjaśnij, co robią kraje wielonarodowe, aby ograniczyć tendencje separatystyczne.

Ćwiczenie 6

Korzystając z infografiki, zaznacz poprawne wyrażenia w tekście.

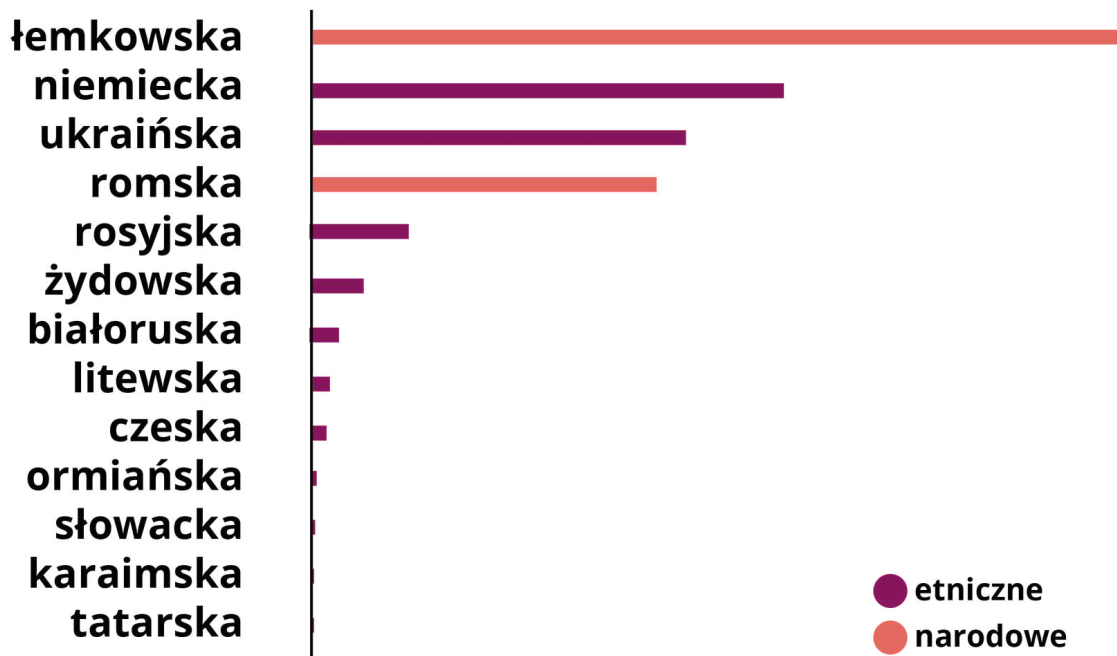
Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Z wymienionych województw większą liczbę mniejszości narodowych posiada województwo podlaskie/podkarpackie. Większym zróżnicowaniem etnicznym charakteryzują się województwa centralnej Polski/północnej i południowej Polski. Ukraińcy zamieszkują głównie tereny województw podkarpackiego, lubelskiego, świętokrzyskiego/warmińsko-mazurskiego, dolnośląskiego, zachodniopomorskiego. Kaszubi, Karaimi i Tatarzy to przedstawiciele mniejszości narodowych/mniejszości etnicznych. Słowacy zamieszkują głównie północną / południową część Polski.

Wyjaśnij, jakie problemy mogą wystąpić na obszarze tak bardzo zróżnicowanym pod względem struktury etnicznej.

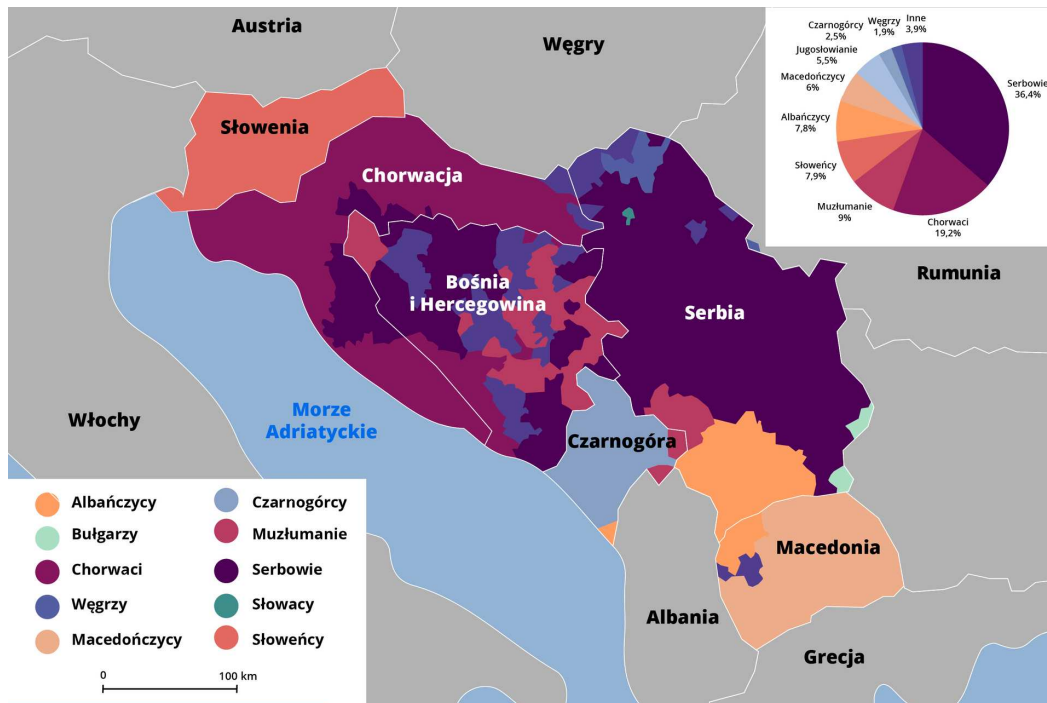

Liczebność mniejszości narodowych i etnicznych na Dolnym Śląsku

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie *Wielokulturowość Wrocławia. na przykładzie inicjatyw podejmowanych przez dolnośląskie mniejszości narodowe i etniczne*, kalejdoskopkultur.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

Na przykładzie Bałkanów uzasadnij stwierdzenie, że w regionach o niskiej zwartości socjoetnicznej występuje więcej zagrożeń niż szans.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autorki: Anna Ruszczyk

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Problemy państw o różnej strukturze etnicznej

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres rozszerzony, klasa II

Podstawa programowa

VIII. Zróżnicowanie struktur społecznych i procesów urbanizacyjnych: struktury językowe i wykształcenia, kulturowe postrzeganie przestrzeni, zwartość socjoetniczna, fazy urbanizacji, procesy metropolizacji, typy fizjonomiczne i funkcje miast, formy zespołów miejskich.

Uczeń:

4) dyskutuje na temat problemów państw o różnej strukturze etnicznej (zwartości socjoetnicznej).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest struktura etniczna i zwartość socjoetniczna państwa,
- omawia szanse i zagrożenia państw o zróżnicowanej strukturze etnicznej,
- podaje przykłady działań zmierzających do zniwelowania problemów etnicznych.

Strategie nauczania: konstruktywizm, konektywizm

Metody nauczania: dyskusja, pogadanka, drzewo decyzyjne, metody operatywne (praca z filmem edukacyjnym i blokiem tekstowym e-materiału)

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w grupach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: tablica interaktywna/monitor dotykowy/tablety, e-materiał, mapa polityczna świata

Materiały pomocnicze

GUS, *Struktura narodowo-etniczna, językowa i wyznaniowa ludności Polski – NSP 2011*, GUS, Warszawa 2015.

Jagielski A., *Geografia ludności*, PWN, Warszawa 1978.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Wprowadzenie do tematyki zajęć. Uczniowie wyjaśniają, jak rozumieją pojęcie struktury etnicznej, odpowiadają na pytanie, czy Polska jest krajem zróżnicowanym etnicznie, wyjaśniają, czy zróżnicowanie etniczne Polski było w przeszłości inne niż obecnie.
- Następnie nauczyciel podaje temat i cele lekcji.

Faza realizacyjna

- Uczniowie na podstawie tekstu e-materiału wyjaśniają i porównują terminy: *mniejszości narodowe i mniejszości etniczne, struktura etniczna, zwartość socjoetniczna*. Uczniowie podają przykłady tych mniejszości.
- Uczniowie dokonują analizy mapy zawartej w e-materiale; na jej podstawie wyróżniają kraje o wysokim i niskim stopniu zwartości socjoetnicznej. Formułują zależność między zróżnicowaniem struktury narodowościowej i etnicznej a zwartością socjoetniczną.
- Następnie wskazują na mapie politycznej świata przykłady krajów, które posiadają dużo mniejszości narodowych i etnicznych (kraje wielonarodowe, o niskiej zwartości socjoetnicznej). Wskazują także kraje homogeniczne (o wysokim stopniu zwartości socjoetnicznej).
- Nauczyciel dzieli uczniów na grupy – uczniowie w grupach wykonują polecenie 1. zawarte w części „Przeczytaj” e-materiału. Krótka dyskusja dotycząca odpowiedzi na polecenie.
- Następnie uczniowie w grupach otrzymują arkusze papieru i pisaki oraz polecenie opracowania drzewa decyzyjnego do problemu: *Czy lepiej mieszkać w kraju o niskiej czy wysokiej zwartości socjoetnicznej?*
- Uczniowie, wykorzystując tekst e-materiału (m.in. przykłady zalet i zagrożeń związanych ze zróżnicowaną strukturą socjoetniczną) oraz film edukacyjny (e-materiał), opracowują drzewa decyzyjne – przedstawiają możliwości rozwiązania, szukają pozytywnych i negatywnych skutków każdego z wariantów rozwiązania, wyciągają wnioski.
- Po upływie określonego czasu następuje prezentacja drzew decyzyjnych.

- Dyskusja dotycząca wniosków wynikających z tych prezentacji – nauczyciel kieruje dyskusją, rozszerzając ją o przykłady działań zmierzających do niwelowania problemów etnicznych w krajach o niskiej zwartości socjoetnicznej.

Faza podsumowująca

- Nauczyciel podsumowuje etapy lekcji, zestawiając je z założonymi celami – ocenia pracę uczniów, ich zaangażowanie.
- Następnie nauczyciel wprowadza do fazy ćwiczeń na podstawie poznanego materiału – uczniowie wykonują wskazane ćwiczenia z e-materiału.
- Uczniowie omawiają ćwiczenia, nauczyciel w razie potrzeby wspiera ich.
- Uczniowie dzielą się swoimi doświadczeniami: oceniają, co było dla nich podczas lekcji trudne, ciekawe, gdzie mogą zastosować zdobytą na lekcji wiedzę.

Praca domowa

- Scharakteryzuj zróżnicowanie narodowościowe i etniczne województwa, w którym mieszkasz. Czy to zróżnicowanie może rodzić jakieś problemy? Jakie? W jaki sposób można je rozwiązać? Jakie ma zalety?

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Film edukacyjny można wykorzystać w trakcie lekcji dotyczącej kręgów kulturowych świata (zakres podstawowy: VIII. 11) oraz na lekcji powtórzeniowej z działu VIII. (zakres rozszerzony). Może zostać wykorzystany przez ucznia do samodzielnego pogłębiania wiedzy.